

פרשת פנחס – המתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא

השבטים מבזים את פנחס

2/ במדבר *פרשת פינחס (פרק כה פסוק י . יא

(י) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יא) פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַלֵּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאֹתֵי בְּתוּכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאֹתֵי: רש"י

לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן:

3/ דברי דוד במדבר *פרשת פינחס (פרק כה פסוק יא *הט#ז)

יש לדקדק אם הוא מן הדין שאותו הנשיא היה חייב מיתה מה זה שביזו אותו והוא היה נשיא. הלא תורה אחת היא לנשיא ושאר ישראל באם חייב מיתה ואין משוא פנים בדבר, ואי לא היה חייב מיתה היה להם להתרעם על ההריגה שלא כדן.

4/ במדבר *פרשת בלק (פרק כה פסוק ד . ו

(ד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רְאִשֵׁי הָעָם וְהִקְעֵ אוֹתָם לֵה' נֶגֶד הַשָּׁמַיִם וְיִשָּׁב חֲרוֹן אַף ה' מִיִּשְׂרָאֵל: (ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרֹגוּ אִישׁ אֶנְשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר: (ו) וְהִגַּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אֶחָיו אֶת הַמַּדְבָּרִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה בָכִים פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד:

5/ רש"י במדבר *פרשת בלק (פרק כה פסוק ד

ומדרש אגדה השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו:

6/ רש"י במדבר *פרשת בלק (פרק כה פסוק ה

הרגו איש אנשיו - כל אחד ואחד **מדייני ישראל** היה הורג שנים, ודייני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין (יח א):

7/ רמב"ן במדבר *פרשת בלק (פרק כה פסוק ה

אבל פירוש "איש אנשיו", שיהרגו השופטים כל הנצמדים, כל ב"ד וב"ד ידון את שבטו ואת אלפו, כדכתיב ואקח את ראשי שבטיכם ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושוטרים לשבטיכם. אחר כך מצאתי בגמרא ירושלמי בפרק חלק כך, וכמה הם שופטי ישראל, שבע רבוא ושמונת אלפים ושש מאות, אמר להן כל חד מנכון יקטלון תרין, נמצאו ההרוגים חמש עשרה רבוא ושבעת אלפים ומאתים.

8/ (ר) צדוק הכהן מלובלין . פרי צדיק במדבר פרשת פינחס

ולכאורה למה לא ביזו אותו מעת נישואי אלעזר עד מעשה זו והוא ליה לייחסו מתחילה. אך הענין הוא שהשבטים היו מקטרגים על מעשה זו שהרגו לזמרי אף שלא היה מחויב מיתה על פי דין רק קנאים פוגעין בו ואין מצוה על הקנאין שהרי אמרו הבא לימלך אין מורין לו רק מי שבוער בו קנאת ה' צבאו- ת מותר לפגוע בו. וקטרגו השבטים על זה ואמרו הלא ראינו שמשא רבינו לא הרגו ולא נתעורר מי להורגו רק הוא. מן הסתם הוא מטעם שהוא מזרע יתרו שהיה כהן מדין... לכן נתעורר לקנאה זו מה שלא היה על פי דין. שכן מצינו בכל מקום לשון קנאה שהוא בלא חשבון.

9/ רש"י במדבר *פרשת בלק (פרק כה פסוק ז

(ז) וירא פינחס - ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הובעל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח בידו וגו':

1/ דעת חכמה ומוסר חלק א מאמר פא

ומדברי חז"ל אלו יוצא לנו ביאור חדש במה שאמרו "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו", ולכאורה כיון שהלה חייב מיתה למה דוקא קנאים פוגעים בו ולא כל אדם, והוא דכיון שבארנו שדיינות היא מעלה, א"כ באמת ישנם חילוקים ודרגות בדיין, וישנן דברים שנמסרו רק לקנאים, שרק הם הנם בעלי המעלה של הדברים האלו, ורק הם הנם ה"קריינא דאיגרתא"; דעונשי התורה אינם עונש בעלמא, אלא שהם מיסוד המשפט כמו שבארנו, וענין המשפטים נמסר רק לדיינים, ז"א, לאותם שהנם ה"קריינא דאיגרתא" מאלו המשפטים.

האומות מבזים את ישראל

21/ במדבר *פרשת פינחס (פרק כו פסוק ה

(ה) רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפִלְוֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי: רש"י

לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם

22/ הרב יעקב שפירא מרכז הרב

וצריך בירור: מדוע רק במניין הזה שבפרשה היה צריך הקב"ה להעיד על בני ישראל שהם בני אבותיהם? איך זה שרק אחרי ארבעים מאז יציאת מצרים נזכרו אומות העולם לבזות ולטעון כנגד ייחוסם של ישראל?

23/ במדבר *פרשת במדבר (פרק א פסוק מה . נ

(מה) וַיְהִי כָל פְּקוּדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֶצֶא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל: (מט) אַךְ אֶת מֹטֶה לְוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת רֹאשֵׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (נ) וְאֵת הַפְּקֹד אֶת הַלְוִיִּם עַל מִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְעַל כָּל פְּלִי וְעַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ הִמָּה יִשְׂאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל פְּלִי וְהֵם יִשְׁרְתוּהוּ וְסָבִיב לְמִשְׁכַּן יִחְנוּ:

24/ במדבר *פרשת פינחס (פרק כו פסוק סב

(סב) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל זָכָר מִבְּנֵי חֲדָשׁ וּמַעְלָה כִּי לֹא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא נִתְּן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: רש"י

כי לא התפקדו בתוך בני ישראל - להיות נמנין בני עשרים שנה, ומה טעם: כי לא נתן להם נחלה - והנמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה, שנאמר איש לפי פקודיו יותן נחלתו:

25/ פנים יפות במדבר *פרשת פינחס (פרק כו פסוק ה

(ה) חנוך משפחת החנוכי וגו'. פירש"י לפי שהיו האומות מבזין אותם וכו', נראה ענינו בכאן לפי שבלק שלח אל בלעם הנה עם יצא ממצרים, והיינו שאמר לו שלא יתירא לקלל את ישראל מפני שהם עם היוצא ממצרים, ואם בגופם שלטו בנשותיהם לא כ"ש ואין להם זכות אבות, וע"ז מתנבא בלעם שהם מיוחסים מאבותיהם, והיינו דאמר כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו שהם זרע אבות ואמהות, ואמר ומספר את רובע ישראל

שלו, ולפתור שאלותיו לפי רוחו ודעתו ודרך שכלו, וכיון שבני אדם כשם שאין פרצופיהן דומין זה לזה כך אין דעתם דומין זה לזה (ירושלמי ברכות פ"ט). נחוץ לזה איש האשכול אשר כלול בו כל חלקי בני אדם ויודע לסדר לכל אחד חלקו המיוחד לו, ויתן לו עצות ותחבולות בהחלק המיוחד לו, וישתתף עמו לעין בו ולעלות ארוכה לכל מדוי'

אדם מבזה כשהוא מרגיש מאוים

26/ במדבר *פרשת פינחס (פרק כז פסוק א. ג.)

וּתְקַרְבֶנָּה בְּנֹת צְלָפְחָד ... (ב) וּתְעַמְדְנָה לְפָנַי מִשֶׁה וּלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנַי הַנְּשִׂאִים וְכָל הָעֵדָה פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר: (ג) אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעֲדִים עַל ה' בְּעֵדַת קָרַח כִּי בְחָטְאוּ מֵת וּבָנָיִם לֹא הָיוּ לוֹ:

ספרות

(ג) והוא לא היה... בעדת קרח. שהיה דינם שיאבד ממונם בחרם שהחרימם משה רבינו באמרו סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו

27/ רמב"ן

ודעתי בדרך הפשט, שאמרו ככה בעבור שחשבו שמשנה רבינו היה שונא עדת קרח יותר מכל החוטאים שמתו במדבר, שהם היו הקמים כנגדו והכופרים בכל מעשיו, וחשבו אולי בשנאתו אותם יאמר אל יהי לו מושך חסד ואל יהי חונן ליתמיו יזכר עון אבותם אל ה' על כן הודיעוהו כי לא היה מהם.

28/ תלמוד ירושלמי מסכת חגיגה פרק ב הלכה א

א"ר יוסי בן חנינה המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם

29/ במדבר *פרשת קרח (פרק טז פסוק יב. יג.)

(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקָרָא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאֵב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלָה: (יג) הַמַּעַט כִּי הֶעֱלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ לְהַמִּיתֵנוּ בְּמִדְבָר כִּי תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַם הַשְּׂתַרְרָר:

רשב"ם

(יב) ויאמרו לא נעלה - אליך למשפט. לשון עלייה רגיל לומר אצל הולכים אל השופטים, ועלתה יבמתו השערה, ויעלו אליה בני ישראל למשפט, ובעז עלה השער:

2/ מדרש הגדול במדבר *פרשת קרח (פרק טז פסוק יג)

המעט כי העליתנו... כי תשתרר עלינו. אמרו ראו בן עמרם זה מה עשה, נתן כהונה לאחיו והוא נטל לו את המלכות, שנאמר כי תשתרר עלינו גם השתרר, ועשה אותנו כתפין לשאת לו את כליו, שנאמר כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו (במדבר ז, ט). ולא די לו עד שקלקל אותנו והעביר תער על כל בשרינו, והניף אותנו ושיחק בנו כתינוק הזה שהוא משחק בכדור ומניף אותו לכל צד. מעכשו אין אנו שומעים לו אפילו הוא הורג אותנו, שנאמר העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה.

31/ במדבר *פרשת קרח (פרק טז פסוק טו)

(טו) וַיַּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל ה' אֵל תִּפְן אֶל מִנְחָתָם לֹא חָמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאָתִי וְלֹא הִרְעֵלְתִי אֶת אֶחָד מֵהֶם:

32/ מדרש נחומא *בבב"ר (פרשת קרח סימן ז)

ויחר למשה מאד מצטער למה, שהאדם דן עם חבירו מתווכח עמו ומשיבו יש שם נחת רוח, ואם אינו משיבו הרי זה צער גדול.

33/ תלמוד בבלי מסכת שבת דף ק"ט עמוד ב

א"ר יהודה: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים, שנאמר והיו מלעיבים במלאכי האלקים ובזים דבריו ומתעתעים בבניאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא. מאי עד לאין מרפא? - אמר רב יהודה אמר רב: כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה ולמכתו.

34/ מדרגת האדם תיקון המדות פרק ג

ובזה יובן מה שהשיב ה' למשה רבנו, בעת ששאל מאתו "יפקוד ה' אלקי הרוחות כל בשר איש על העדה וכו' ואשר יוציאם ואשר יביאם וכו'" (במדבר כ"ז) והשיב לו: "קח את יהושע איש אשר רוח בו" (שם). מה זה שאמר איש אשר רוח בו? היעלה על הדעת לבחור מי שאין לו רוח? ומה יתרון הוא זה? אמנם, ידע משה רבנו כי להיות מנהיג על הציבור לפתור להם כל שאלותיהם ודרישותיהם נחוץ לזה אדם כזה שיודע רוח כל אחד ואחד ותכונתו וטבעו ומדותיו, וכל הטעותים

35/ אבן שלמה במדבר עמוד 413 (ר' שלמה קרליבך)

מתי הילדים הכי כועסים על הוריהם? כשהורים מלמדים אותם רק איך להיות כמו כל האחרים, אבל לא נותנים להם את האומץ לעשות רק מה שהם יכולים לעשות. הם מלמדים אותם דברים טובים אבל את הדברים הטובים של כולם. והילד שואל: היכן הדבר שרק אני אמור לעשות? והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", אליהו הנביא ישב את הקדושה הזו בין הורים לילדיהם

המתכבד בקלון חבירו - נובע מחוסר שלמות של האדם עם עצמו

36/ רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ד

ומהן חמשה דברים העושה אותן אין חזקתו לשוב מהן, לפי שהם דברים קלים בעיני רוב האדם ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא, ואלו הן: ... (ד) המתכבד בקלון חבירו אומר בלבו שאינו חטא לפי שאין חבירו עומד שם ולא הגיע לו בוש ואל ביישו אלא ערך מעשיו הטובים וחכמתו למול מעשה חבירו או חכמתו כדי שיראה מכללו שהוא מכובד וחבירו בזוי,

37/ פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י משנה א

וכבר הזכירו דברים זולת אלה שהעושה אותם אין לו חלק... והמתכבד בקלון חבירו. לפי שלא יבוא מעשה מן המעשים האלו ואף על פי שהם קלים לפי מחשבת החושב כי אם מנפש חסרה שלא הגיעה לשלמות ואינה ראויה לחיי העולם הבא.

38/ תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כח עמוד א

שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה: במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא נתכבדתי בקלון חבירי... כי הא דרב הונא דרי מרא (מעדר). אכתפיה, אתא רב חנא בר חניליא וקא דרי מיניה (לכבדו, וישאנה הוא). אמר ליה: אי רגילת דדרית במאתריך (שאתה נושא כלי כזה בעירך.) - דרי, ואי לא - אתייקורי אנא בזילותא דיך, לא ניחא לי.

39/ הרב שמעון שפיצר

מסופר על הגאון ר' חיים ברים זצ"ל שפעם הוזמן לשאת את דרשתו באיזו שמחה. כשנעמד לדרוש היו דבריו בלתי מסודרים, ממש לא מצא ידיו ורגליו בדרשתו. והיה הקהל מתפלא, שהרי הכירוהו כנואם בחדס עליון ואיך אירע לו כדבר הזה. לאחר מכן נתברר שלפניו דיבר מאן דהו באופן שעשה לעצמו בזיונות, וחשש הגאון שאם ידבר כמנהגו דבר דיבור על אפנו, יהיה כמתכבד בקלון חבירו. לכן שיבש את דרשתו בכוננת מכוון. אנו מתקשים לפעול בדרך זו, משום שאנו מרגישים תמיד שיש לנו פחות מדי 'בטריה', כך שאם יהיו כאלו שלא יהיו מרוצים מאתנו, וכל שכן אם ילעגו לנו, תינטל חיותנו. אך מי שיש לו את מה שהוא צריך, מי שמבין את ערכו, אינו זקוק לכל זה, ולא אכפת לו למסור את שלו לאחרים. הוא דומה למי שיש לו ממון די והותר, שלא אכפת לו להעביר קצת לאחרים. אף הוא כמותו לא ירגיש אם לא יבואו כולם להגיד לו לאחר הדרשה שהיא היתה דרשה נפלאה, שחיותו ניטלת ממנו.

להיות נעלב אינו מבטא חוסר שלמות

3/ תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד ב

תנו רבנן: עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין - עליהן הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגברתו.

41/ עין איה שבת פח

ת"ר הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורים עליהם הכתוב אומר "ואהביו כצאת השמש בגברתו" ישנן הדרכות מוסריות כאלה שבתכונתן הן מחלישות את כח העז של החיים ואלה הן לא לרצון לפי הציור של ההשלמה האמיתית שאליה ראוי לערוג ע"פ מגמתה של תורת חיים הבאה מאור אל חי העולמים.

אמנם התכונות הנשאות העומדות ברום המעלה ממקור הקודש הנן אלה שעצמת החיים מפכה בהן כח המרץ הנפשי פועם בהן בכל ההוד והמילוי, ודוקא עם זה אור הקודש הוא המעדין אותן ונותן בהן חן תפארתו. לא אמר מי שמעליבים אותם ואינם עולבים, כי אז היה אפשר להכניס בכלל גם את אותן שהושפלה נפשם עד למדרגת ההמתה הרוחנית, באופן שהחוש המרגיש את רגשי ההנאה של הכבוד ורגשי הצער של העלבון נתטמטם אצלם, ובאמת לא זוהי דרכה של תורה, כ"א שהנשמה תהיה חזקה, כח החיים יהיה במילואו, הרגש של הרגשת הכבוד ומכאוב העלבון הטבעי יהיה במלא בנינו הנפשי, במדה הראויה לאדם מצד צלם אלוקים אשר לו, המופיעה על מעלת נשמתו שהיא כבודו, אבל בכל המעמק של ההרגשה הברורה בצער העלבון, עד שהם נעלבים, בכ"ז רגש המוסר ואהבת הבריות, גם אותם שהעוו את דרכם והעבירו את הדרך עליהם, הוא חזק כל כך עד שהם אינם עולבים, דוקא עם אותם המכאוב הגדול שנפשם מציירת בעלבונם הם משתמשים בו לעצור ברוחם, שלא להיות הם מזיקים ומכאיבים את אחרים אע"פ שהם הם עולביהם עצמם. זאת היא גבורת הקודש של החיים.

סיכום:

השבטים מבזים את פנחס והאומות מבזים את ישראל כאשר הם הגיעו למצב שאין להם מה לומר ונסתתמו טענותיהם. אדם מתדרדר לשיח מבזה כאשר הוא מרגיש חלש ונואש או כאשר הוא לא מעריך את דעותיו ומחשבותיו וכדי להחשיבם הוא צריך להשפיל את מחשבותיו ודעותיו של הזולת. חובתנו להזהר ממקום של ביזוי ועלינו לדעת שכאשר אנו מתדרדרים לשיח מבזה זה סימן שאנו מרגישים מאוימים ולא מוערכים. אל לו לאדם להתכבד בקלון חברו, להפך אומרים חז"ל: איזהו מכובד המכבד את הבריות. איננו צריכים לבסס את ערכנו על ידי הנמכתו של האחר אלא להעריך את מה שאנו עושים וחושבים משום שדברים אלו הם בעלי ערך מצד עצמם. ככל שנעריך את הדרך שלנו לא נזדקק לבזות את האחר ודעתנו ומחשבותינו יישמעו ויתקבלו יותר.

